

FOU-MEDDELANDE 2005:1

Utvärdering av
Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrums
projekt

MÖTE ÖVER GRÄNSER

Lena Lernå

Rapporter från FoU-Kronoberg

Rapport 2002:4;	Wikström E.: <i>De är ju som vi! En kollegiegranskning för ömsidigt lärande mellan sjuksköterskor och undersköterskor i äldreomsorgen</i>
Rapport 2003:1;	Grahn B.: <i>Individens egen uppfattning om möjlig återgång i arbete vid ryggproblem</i>
Rapport 2003:2;	Wikström E.: <i>Framtidsverkstad för utveckling av yrkesroller inom äldreomsorg</i>
Rapport 2003:3;	Duarte Zetino M.: <i>Att bli sedd, få gehör och repons</i>
Rapport 2003:4;	Pedersen C.: <i>Sjukvårdskonsumtion i två kommuner i Kronobergs län</i>
Rapport 2003:5;	Lernå L.: <i>PR Kronoberg gör PR för hela Kronobergs län</i>
Rapport 2004:1;	Wikström E.: <i>Brukarinflytande i hemtjänsten</i>
Rapport 2004:2;	Duarte Zetino M. m.fl.: <i>Open Mind</i>
Rapport 2004:3;	Rosell M.: <i>Socialtjänsten och barnen</i>
Rapport 2004:4;	Geisler D. m.fl.: <i>Kommunal hemsjukvård i Kronobergs län 2004</i>
Rapport 2005:1;	Ek-Lundh S. m.fl.: <i>Vård i livets slutskede</i>
Rapport 2005:2;	Svensson A.: <i>Förändrat ledarskap genom Age Managementprojekt?</i>
Rapport 2005:3;	Chow J.: <i>Omsorgens belöning – ur vårdpersonalens perspektiv</i>
Rapport 2005:4;	Thulesius H.: <i>Utvärdering av Diagnostiskt Centrum i Kronobergs län 2001-2003</i>

Meddelanden från FoU-Kronoberg

Meddelande 2001:1;	Kraft Persson K.: <i>Utvärdering av Alstra-projektet i Kronobergs län</i>
Meddelande 2001:2;	Giertz L.: <i>Hinder och möjligheter</i>
Meddelande 2002:1;	<i>Välfärdsdata Kronobergs län</i>
Meddelande 2002:2;	Chow J. & Linderholt C.: <i>Delegering inom hemsjukvård</i>
Meddelande 2003:1;	Gunnarsson M.: <i>Privatisering av sjukvård</i>
Meddelande 2003:2;	Rosell M.: <i>Etik i mötet mellan skola och socialtjänst</i>
Meddelande 2005:1;	Lernå L.: <i>Möte över gränser</i>

Utvärdering av Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrums projekt MÖTE ÖVER GRÄNSER

400 ex. Tryckeri Emile, Växjö 2005
FoU-Kronoberg
Får gärna kopieras och citeras om källan anges.

SAMMANFATTNING

Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrum (I&KC) hade med projektet ”Möte över gränser” mellan åren 2002-2004 haft som mål att myndigheter och föreningar skulle samverka för att underlätta tillvaron för invandrare med funktionshinder. Genom granskning av I&KC:s enkäter till myndigheter och handikappföreningar, anteckningar och protokoll samt intervjuer och observationer utvärderade FoU-Kronoberg projektet.

Utvärderingen beskriver arbetet i projektet samt hur det påverkat myndigheters och organisationers inställning till integration av personer med både funktionshinder och invandrabakgrund.

Styrelsen för ”Möte över gränser” hämtades från I&KC, landstinget, migrationsverket, försäkringskassan, länsarbetsnämnden, Växjö Globala förening, handikappföreningar och kommunerna. Projektledaren beskrevs som projektets motor och var specialpedagog, invandrare och funktionshindrad. Hon både ledde och utförde arbetet med hög kvalitet och nådde goda resultat när det gällde ökat samarbete och kunskap kring målgruppen.

Projektledaren sammankallade varje kommun till lokalt nätverk med deltagare från handikappomsorg, invandrarverksamhet, landstinget, migrationsverket, försäkringskassan och arbetsförmedlingen. Nätverken träffades vid mellan 8-15 tillfällen då projektledaren berättade om målgruppen och varje deltagare presenterade sin verksamhet.

Som underlag för projektets planering lät I&KC handläggare på berörda myndigheter besvara en enkät som skulle följas upp i samband med utvärderingen. Endast ett fåtal av dem som besvarade enkäten fanns med i projektets olika nätverk. Handläggarnas inställning till målgruppen visade i intervjuer en ökad kunskap som dock kunde förbättras. Varken handikappföreningar eller invandrarföreningar hade enligt enkäter eller intervjuer någon beredskap för att möta personer med både invandrabakgrund och funktionshinder. För att uppnå projektets mål på detta område genomfördes seminarier, möten, föreläsningar och studiebesök. Information om projektet, olika handikappföreningar och I&KC översattes till fem språk förutom svenska. En metodhandbok med fakta, råd och kontaktuppgifter inför möten med personer med både funktionshinder och invandrabakgrund sammanställdes.

I&KC har sökt medel till ett nytt projekt för att fortsätta stödja individer i målgruppen. För framtiden föreslås att en regional nätverksgrupp bildas för att stödja de lokala nätverkens arbete.

INNEHÅLL

1. INLEDNING	7
1.1 Uppdrag	7
1.2 Funktionshinder och invandrabakgrund	7
1.3 Integration	9
1.4 Projekt i litteraturen	10
1.5 Projektet ”Möte över gränser”-s utformning	11
2. UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	13
2.1 Avgränsning	13
3. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT, METOD OCH EMPIRISKT UNDERLAG	15
3.1 Metod och genomförande	16
3.2 Etiska överväganden	17
4. RESULTATREDOVISNING	19
4.1 I&KC:s förberedelse med enkätförfrågningar före projektets start	19
4.1.1 Handikappföreningars svar på enkät år 2000	20
4.1.2 Representanter för myndigheters svar på enkät år 2000	21
4.2 Projektets organisering	23
4.2.1 Styrelsens roll	23
4.2.2 Projektledarens uppgift	25
4.2.3 Lokala nätverk med företrädare för myndigheter	27
4.3 Aktiviteter och möten genomförda i projektets namn	33
4.3.1 Seminarier	33
4.3.2 Mångkulturella möten	34
4.3.3 Studieresor	34
4.4 Information	34
4.4.1 Press och radio	35
4.4.2 Projektledarens kontakter med invandrarorganisationer	35
4.4.3 Projektledarens kontakter med handikappföreningar	35
4.4.4 Projektledarens information till myndigheter	36
4.4.5 Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrums egen information	36
4.4.6 Översättning av information om handikappföreningar	36

4.4.7 Metodhandbok	36
4.5 Uppföljning av I&KC:s förberedande enkäter	37
4.5.1 Telefonintervju med handikappföreningar i december 2004	37
4.5.2 Uppföljning av fråga till myndigheter per telefon i november 2004	37
5. DISKUSSION	41
5.1 Projektets metod	41
5.2 Utvärderingen	43
5.3 Frågor inför framtiden	44
REFERENSER	47
Litteratur	47
Otryckt källa	47
Övrigt	47
Hemsida	47
BILAGOR	
Bilaga 1: Intervjuguide projektledare	49
Bilaga 2: Intervjuguide ordförande och vice ordförande i styrelsen	50
Bilaga 3: Frågor till representanter i nätverken	51
TABELL	
Tabell 1: Handikappföreningars svar på enkät från I&KC år 2000	20

1. INLEDNING

1.1 Uppdrag

På uppdrag av Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrum (I&KC) har FoU-Kronoberg utvärderat projektet ”Möte över gränser”. Idé- och kunskapsCentrum är en administrativ serviceorganisation för 30 läns- och regionala samt 70 lokala handikappföreningar i Kronobergs län. I&KC är ett resurs- och ett kunskapscentrum som för dess medlemsorganisationer och som har till uppgift att stötta föreningar medlemsorganisationer och nätverk.¹

Projektet ”Möte över gränser” hade sin grund i att I&KC uppmärksammat att funktionshindrade med annan etnicitet hade en särskild situation där handikappet och invandrabakgrunden ofta förstärkte varandras negativa effekter. Samverkansparter i projektet var kommunerna, länsarbetsnämnden, landstinget, migrationsverket och försäkringskassan i Kronobergs län. Projektet var 3-årigt (2002-2004) och finansierades med medel från Allmänna Arvsfonden.

Utvärderingen genomfördes av Lena Lernå, FoU-Kronoberg med handledning av fil.dr Thorbjörn Nilsson, Växjö universitet.

1.2 Funktionshinder och invandrabakgrund

I Sverige beräknas omkring 10 % av befolkningen ha ett funktionshinder. Personer med funktionshinder har i genomsnitt sämre levnadsförhållanden än befolkningen i övrigt både när det gäller utbildning, bostadsförhållanden, ekonomi, sociala förhållanden och fritid.²

Världshälsoorganisationen (WHO) har 2003 antagit en internationell klassificering av människors hälsoegenskaper som innebär att begränsning av förmåga (disability) skall användas som övergripande term. Disability – funktionshinder – betecknar resultatet av samspelet mellan personer och deras fysiska och sociala omgivning. Detta kan tolkas som att omgivningen betyder mycket för om ett funktionshinder innebär begränsningar eller inte.³

¹ Peltola 2001.

² Socialstyrelsen 1999.

³ Socialstyrelsen 2003.

Svensk lagstiftning och politik bygger på alla människors lika rätt och villkor i samhället. Förenta Nationerna (FN)⁴ har 1993 antagit 22 internationella standardregler för personer med funktionshinder. Här beskrivs vilka förutsättningar som krävs för delaktighet och jämlikhet och hur man kan undanröja hinder för människor med funktionsnedsättning och skapa ett tillgängligt samhälle. Även handikapporganisationernas representation och möjlighet att fungera som rådgivande när det gäller beslut fastställs. I reglerna fastställs att personer som är flyktingar och har med funktionshinder har speciella behov. Här uppmärksammas också behov av information, kommunikation och utbildning för att förbättra personer med funktionshinderns möjlighet att delta på lika villkor.

Socialstyrelsen⁵ har sedan 1996 gjort studier, där flyktingar med funktionshinder intervjuats. Dessa studier visade att många upplevde stora svårigheter i kontakten med myndigheter. Man sammanställde också fakta om de 268 personer som omfattades av studierna. Det fanns en geografisk begränsning till Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Örebro samt Västmanlands län. Förutom praktiska hinder nämndes hinder med att ta del av information, att förstå regelverken och att inte bli betrodd eller tagen på allvar. En enkät – för att se vilket stöd kommunerna ansåg att personerna behövde – hade också besvarats av 85 kommuner. Drygt 20 % fick inget stöd alls från kommunen, hälften fick stöd enligt socialtjänstlagen och 11 % hade LSS-insats. Över 30 % av kommunerna kunde inte svara på om individuell plan upprättats. För de aktuella personerna hade kommunerna fått statlig ersättning med anledning av funktionshinder.

Vidare visade undersökningen⁶ att kommunerna inte hade gjort behovsinventeringar när det gällde personer med funktionshinder och invandrarbakgrund. Särskild information till personerna lämnades sällan. Dessa brister i planering och information gjorde att det blev svårt att leva upp till FN:s standardregler och lagstiftning och att behovet av ytterligare kunskaper var stort.

Handikapprörelsen samlar människor med funktionshinder som har kunskaper och resurser som inte alltid tas tillvara i bl.a. samhällsplaneringen och av olika myndigheter och företag. I Kronobergs län har 30-talet läns- och regionala handikappföreningar tillsammans med sina 70 lokalorganisationer samlats kring ett Idé- och kunskaps-Centrum med syfte att tillförsäkra människor med funktionshinder delaktighet och jämlikhet. Uppgiften är bl.a. att utveckla service och samla in, systematisera och

⁴ Handikappombudsmannen 1999, hämtat från hemsidan <www.ho.se>.

⁵ Socialstyrelsen 1999.

⁶ Ibid.

förmedla kunskaper kring funktionshinder ur brukarperspektiv, samordna och stödja samverkan samt bidra till ett aktivt utvecklingsarbete.⁷

Varken handikapporganisationer, invandrarföreningar eller myndigheter är insatta i det kombinerade behovet av integration som personerna befinner sig i. De enskilda personerna är i lika stort eller kanske större behov än andra att få möjlighet att ta del av samhällets resurser och stöd från intresseorganisationer.⁸

I det mångkulturella svenska samhället kan det vara svårt att föra sin egen talan och hitta rätt hos de olika myndigheterna. Instanser som möter funktionshindrade har inte kunskap om behov och insatser för personer med annan etnisk bakgrund. De som förstår personer med invandrabakgrund kan inte handikappfrågor.⁹

1.3 Integration

Med integration menas i detta sammanhang att ha tillgång till och möjligheter att delta i det demokratiska samhället och organisationernas verksamhet. När det gäller samhällets funktioner att ha samma möjligheter att få information om samhällets insatser för målgruppen invandrare med funktionshinder t.ex. genom översatt informationsmaterial, handläggare som har kännedom om målgruppens särskilda behov och liknande samt att en individuell plan regelmässigt utformas med denna inriktning. Detta kan också uttryckas i former av målbeskrivningar i kommunens verksamhetsplaner och måldokument. När det gäller organisationer så är det fråga om egen uttalad öppenhet mot målgruppen som fångas in i enkäter och intervjuer.

Integration betyder i sitt ursprung delas delar som skall sammanföras till en helhet, det är fråga om samhällets förmåga att övervinna sociala, ekonomiska eller politiska kriser. Vanligen pratar man om invandrades integration i det svenska samhället, invandrare är den som själv inte är född i Sverige och deras barn.¹⁰ Motsatsen är segregation, som kan översättas med ojämlikhet, diskriminering och marginalisering. Integration kan ske på samhälls- eller individnivå. Det är fråga om alla människors lika värde, en slags förväntningarnas nyckel på jämlikhet och rättvisa när det gäller att kunna hantera arbetslöshet, bostadsbrist och social exkludering. Det är både fråga om gemenskap och distans men även delaktighet, tillit och funktionell integration.¹¹ En beskrivning av

⁷ Peltola 2001.

⁸ Projektbeskrivning: Möte över gränser.

⁹ Ibid.

¹⁰ Popoola 2002.

¹¹ Ibid.

integration kan göras som: *möjligheten att ingå i en större helhet utan att behöva bruka våld på sin kulturella och etniska identitet.*

Den tidigare assimilationspolitiken där alla förväntades ta över värdlandets kultur ersattes 1975 med integrationspolitik som innebar delaktighet, ömsesidighet och medansvar. Tanken byggde på att människor kompletterade varandra, bidrog med kompetens och livserfarenhet och därmed kunde potential för mångfald frigöras.

Integration används också som begrepp när det gäller funktionshindrade. Ur FN:s standardregler om delaktighet för människor med funktionshinder framgår att: *integrering på den öppna arbetsmarknaden ska stödjas ... till företag som anställer personer med funktionsnedsättning.*

1.4 Projekt i litteraturen

Projekt bedrivs av en individ, en projektledare, en samordnare eller projektsekreterare som ofta beskrivs som en eldsjäl, bärs av en vision och har till uppgift att entusiasmera och vara igångsättande. Projekt beskrivs ofta ha avgränsad organisation och ekonomi men främst en början och ett slut samt ha en avgränsning i tid och rum. Utmärkande för att ett projekt skall lyckas är att det skall ligga rätt i tiden, vara lösning på ett problem samt att det bör innebära avsteg från rådande normer och traditioner. Projekt kan vara rationella sätt att hantera konflikt och motstridande krav mellan organisationer eller ”när olika delar måste skapa länkar mellan sig”.¹²

Projekt används ofta som en standardlösning för förändringsarbete. Projekt är också ett medium för kollektivt lärande.¹³

Det är vanligt att projekt inte når sina mål vare sig det gäller en verksamhet utanför den reguljära verksamheten eller om det skall (eller inte skall) förändra och utveckla det reguljära arbetet. Projekt skapar ofta kunskaper men förändrar inte. Problem som beskrivs i olika projekt är bristande resurser, dålig kontroll, bristande ledning eller ändrade förutsättningar som var för sig eller tillsammans blir något annat än man tänkt sig.¹⁴

¹² Sahlin 1996.

¹³ Roos. I: Sahlin 1996.

¹⁴ Levin. I: Sahlin 1996.

1.5 Projektet ”Möte över gränser”-s utformning

Projektet ”Möte över gränser” har enligt sin projektbeskrivning som mål¹⁵ :

- Att öka kunskapen/vetskapen hos professionen/handläggarna inom aktuella myndigheter om det dubbla utanförskapet hos invandrare med funktionshinder genom att **skapa mötesplatser/nätverk** för utbyte av erfarenhet och kontakter med brukare med egen erfarenhet.
- Att **integrera** funktionshindrade med en annan etnisk bakgrund i det svenska samhället med hjälp och stöd av handikappföreningarna.
- Att genom projektet **förbereda handikappföreningarna** att kunna ta hand om en ny medlemsgrupp: invandrare med funktionshinder.
- Hjälpa funktionshindrade med en annan etnisk bakgrund och deras anhöriga att få **stöd och hjälp** som det svenska samhället erbjuder genom utökat samarbete med invandrarföreningarna. Ge möjlighet till funktionshindrade invandrare att lära sig lagar för att kunna behandlas på samma sätt som funktionshindrade svenskar.
- **Bygga broar mellan invandrarföreningar och handikappföreningar**. Förbättra vetskapen om det dubbla utanförskapet, funktionshindrade med en annan etnisk bakgrund. Skapa mötesplatser och tillfällen där människorna kan träffas t.ex. genom kurser, seminarier och studiecirklar.
- Främja utvecklingen av ett interkulturellt förhållningssätt. Skapa och tillämpa en modell som ska gå ut på att i samarbete med myndigheter bjuda in dem till informationsmöten. Hjälpa de institutioner som arbetar med funktionshindrade att skapa kunskap om olika kulturella skillnader för att kunna bemöta problem och behov hos funktionshindrade med invandrarbakgrund genom **kurser och information** om olika kulturer och religioner.
- Hjälpa handikappföreningarna att **översätta** information om sin förening på ett eller flera språk för att underlätta kontakter mellan målgruppen och handikappföreningarna.

I projektet fanns en anställd projektledare som själv både hade invandrarbakgrund och funktionshinder. En tanke i projektet var att projektledaren själv skulle vara exemplet både för myndigheter, organisationer och enskilda berörda som visade att integration inte bara var nödvändig utan även fullt möjlig.

Projektledaren skulle anordna nätverk, möten och träffar samt delta när föreningar och myndigheter hade lämpliga träffar för sina anställda och andra. Att informera och använda sig av sina egna kunskaper och erfarenheter på området anges som särskilt viktigt.

¹⁵ Projektbeskrivning, Möte över gränser. De ord som markerats med fetstil är markerade på samma sätt i I&KC:s projektbeskrivning.

2. UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med utvärderingen var att beskriva processen; hur arbetet i projektet hade bedrivits samt hur arbetet hade påverkat kunskapen hos berörda handläggare inom aktuella myndigheter och möjligheten för personer med funktionshinder och invandrabakgrund att integreras i samhället.

Följande frågor ställdes i utvärderingen:

- Hur har arbetet varit upplagt?
- Vad ingår i projektledarens arbete?
- Vad är det som är speciellt (till skillnad från andra arbetsätt på området) i detta tillvägagångssätt?
- Hur har projektet utifrån de berörda aktörernas perspektiv påverkat kunskapen om personer med funktionshinder och invandrabakgrund hos berörda handläggare?
- Vilka aktiviteter har genomförts i projektets namn?

Själva problemställningen kunde formuleras:

Hade projektet ”Möte över gränser” påverkat berörda handläggare vid myndigheter och organisationers inställning till integrering av personer med funktionshinder och invandrabakgrund?

2.1 Avgränsning

Utvärderingen omfattade inte att kontakta enskilda individer med funktionshinder och invandrabakgrund utan enbart att beskriva hur arbetet i projektet hade bedrivits och nått fram till myndigheter och organisationer. Berörda handläggare vid myndigheternas och organisationernas perspektiv hade studerats; alltså deras inställning till vad som hade förändrats när det gällde frågeställningen kring integration och möjligheter för målgruppen. Utvärderingen begränsades till de handläggare och organisationsföreträdare som intervjuats.

3. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT, METOD OCH EMPIRISKT UNDERLAG

Utvärderingen är beskrivande. Projektet följdes genom observationer på möten, seminarier och utbildningar, en studieresa samt intervjuer för att på så många sätt som möjligt ta del av projektets verksamhet. Urvalet av vilka som blev intervjuade gjordes för att få så bred information om projektet som möjligt. Personer med centrala uppgifter som projektledare, ordförande och vice ordförande samt en ledamot i styrelsen intervjuades vid två tillfällen. Deltagare i nätverken som enligt minnesanteckningar i projektet deltagit särskilt mycket eller deltagit ett fåtal gånger i nätverkets möten intervjuades. Tanken var att de som deltog i projektet hade inblick i projektet och kunde uttala sig om detta. Genom att upprepa intervjun med nyckelpersoner hade projektet kunnat följas över tiden.

Projektledaren intervjuades vid flera tillfällen kring projektets syfte och genomförande. I&KC:s verksamhetsledare blev också intervjuad.

Styrelsens ordförande och vice ordförande samt en ledamot intervjuades var för sig i huvudsak enligt förutbestämda frågor (se bilaga 2), efter 1,5 år och efter 3 år. Ytterligare två ledamöter blev intervjuade efter tre år. Styrelsens protokoll och övriga handlingar granskades och användes som underlag för att beskriva och analysera projektet.

Två nätverksmöten (i två olika kommuner) blev observerade. Nio medverkande i olika nätverk, intervjuades per telefon efter 1,5 år, frågorna framgick av bilaga 3. Tre av dessa blev intervjuade ytterligare en gång efter tre år.

Idé- och kunskapsCentrum skickade ut en enkät som besvarades av handläggare och en annan enkät som besvarades av företrädare för handikappföreningar inför projektets start (år 2000). Dessa enkäter sammanställdes och analyserades.

Minnesanteckningar från möten gicks igenom tillsammans med notiser, inbjudningar och skriftliga rapporter i projektet. En film som gjordes i projektet har gått genom.

Handikappföreningarnas enkätsvar följdes upp med frågor per telefon med åtta föreningsrepresentanter i december 2004. Utvärderaren deltog inte i något möte med föreningar.

Vid intervjuerna fördes anteckningar löpande. Vid observationer av nätverksmöten och styrelsemöten gjordes noteringar kring vad som behandlades, hur olika aktörer deltog i mötet och deras roller i gruppen.

Totalt gjordes 32 intervjuer med 26 personer. Fyra personer intervjuades vid två tillfällen och projektledaren vid tre tillfällen. Av de intervjuade var åtta föreningsrepresentanter.

Denna slutrapport föregicks av en delrapport som gjordes efter halva projekttiden. Vissa jämförelser över tiden hade därmed kunnat göras.

3.1 Metod och genomförande

De *enkäter* som I&KC delade ut och som representanter för handikappföreningar och kommuner och myndigheter besvarade vid projektets start sammanställdes och analyserades.¹⁶ Tanken var att upprepa enkäten genom att I&KC skulle skicka ut och samla in enkäten en gång till hösten 2003. I samband med att detta skulle göras konstaterade projektledaren att få av dem som svarade på enkäten fanns med i styrelse och nätverk. Med anledning av att svaren på enkäterna inte kunnat följas upp i den utsträckning som I&KC planerat, pga. att de som svarade inte fanns med i projektet, kompletterade utvärderaren den tänkta arbetsgången och gjorde telefonintervjuer med medverkande i nätverken och ett par styrelseledamöter utöver ordförande och vice ordförande.

Observationer av lokala nätverksmöten skedde under projektets gång. Utvärderaren var med vid två styrelsemöten och en studieresa.

Material som producerades i projektet, *anteckningar* vid nätverksträffar, *enkät*, *inbjudningar* till seminarier, *notiser* i Idé- och KunskapsCentrums informationsblad, *film* samt *rapporter* till styrelse och Allmänna Arvsfonden låg som grund för utvärderingen

¹⁶ I&KC skickade enkäten till samtliga handikappföreningar samt till personer på myndigheter och kommuner som utifrån sina tjänster borde komma i kontakt med personer med både handikapp- och invandrarbakgrund.

3.2 Etiska överväganden

De som medverkade i intervjuer och vid möten och sammankomster som utvärderaren tagit del av, informerades om utvärderingens syfte och tillvägagångssätt samt att det var frivilligt att delta i utvärderingen. Samtliga godkände att utvärderingen genomfördes på detta sätt.

4. RESULTATREDOVISNING

Som en förberedelse till projektet gjorde Idé- och KunskapsCentrum en enkätundersökning med frågor dels till handikappföreningar och dels till anställda handläggare och verksamhetsansvariga vid offentliga myndigheter i länet. Syftet var att ringa in behovet och intresset för ett projekt kring personer med funktionshinder och invandrarbakgrund.

Projektet ”Möte över gränser” startade år 2002 och slutfördes vid slutet av år 2004.

En central person i projektet ”Möte över gränser” var dess projektledare, specialpedagog, med egen erfarenhet som funktionshindrad och invandrare.

Ledningen av projektet bestod av projektledaren och en brett sammansatt styrelse med ordförande från I&KC och övriga ledamöter från landstinget, Migrationsverket, försäkringskassan, Länsarbetsnämnden, Växjö Globala förening och länets kommuner. Ansvarig för projektets genomförande, ekonomi och arbetsgivaransvar hade I&KC med dess verksamhetsledare som arbetsledare till projektledaren.

Inledningsvis besökte projektledaren i samarbete med I&KC de offentliga myndigheterna i länet för att informera och motivera deltagande i projektet.

4.1 I&KC:s förberedelse med enkätförfrågningar före projektets start

Som en förberedelse för projektet inventerade I&KC vilka handikappföreningar och invandrarföreningar som fanns i Kronobergs län samt skickade ut en enkät till handikappföreningarna. Motsvarande enkät skickades inte till invandrarföreningar beroende på att I&KC ansåg sig sakna kunskap om vilka den skulle skickas till och att kontakterna skulle tas i projektet.

Likaledes identifierade I&KC ett antal myndigheter (anställda handläggare och verksamhetsansvariga) som personer med funktionshinder och invandrarbakgrund hade behov av att ha kontakt med. Som en grund för projektet – både ansökan och möjlighet att följa upp projektets resultat – gjordes en enkätundersökning med frågor till myndigheterna.

4.1.1 Handikappföreningars svar på enkät år 2000

I länet finns drygt 30 handikappföreningar som vanligen organiserar personer med ett visst handikapp, t.ex. synskadades riksförbund (SRF), bröstcancerföreningen (BCF) Viktoria. Handikappföreningarna står bakom I&KC.

Inför projektets start skickade I&KC i december år 2000 en enkät till 34 handikappföreningar i länet för att ta reda på vilka kontakter och kunskaper föreningen hade med och behövde ha om invandrare. Enkäten besvarades av tolv föreningar. Tabell 1 (nedan) innehåller frågorna så som de har ställts av I&KC.

Tabell 1. Handikappföreningars svar på enkät från I&KC år 2000

Fråga	Ja	Nej	Annat svar
Har du i din styrelse människor med invandrarbakgrund?	1	11	
Är människor med invandrarbakgrund aktiva medlemmar i din förening?	2	10	
Finns det skriftlig information om din förening på olika språk?	2	9	1
Tycker du att din förening behöver mer kunskap och information om olika kulturer och religion för att kunna bemöta och förstå människor med olika etnisk bakgrund?	11	1	
Har din förening arbetat aktivt för att nå ut med information och rekryterat medlemmar bland invandrare med funktionshinder? Ge exempel på verksamhet eller projekt riktade mot invandrare samt ange kontaktperson som vi kan kontakta om vi vill veta mer.	3	9	1
Är ni intresserade av att genom ett invandrarprojekt samarbeta och behandla gemensamma frågor som t.ex. isolering och integrering?	8	3	1
Är ni intresserade av att skapa eller fördjupa samarbetet med invandrarorganisationer?	8	3	1
Är er förening intresserade att delta i ett projekt angående invandrare med funktionshinder? På vilket sätt? Lämna gärna namn och tel nr på lämplig person som vi kan kontakta i er förening för fortsatt diskussion kring frågan.	7	4	1

Den låga svarsfrekvensen gjorde att svaren enbart kan ses som riktlinjer, hur intresset och kunskapen inom handikappföreningarna var. Om man skulle göra någon bedömning så var det nog inte så att delaktigheten, kunskapen och intresset var större hos dem som ej svarade än hos dem som svarade dvs. behovet av information och stöd till föreningarna var större än vad enkätsvaren angav. Enkätsvaren gav sammantaget en bild av att det behövdes information och kontakt för att föreningarna skulle ha en realistisk möjlighet att möta funktionshindrade med invandrarbakgrund.

Två föreningar hade aktiva medlemmar som var invandrare och en hade invandrare i sin styrelse. Enbart två av föreningarna berättade att de hade skriftlig information på något annat språk och en annan förening visste inte. Det fanns inget samband mellan föreningarna som hade invandrare som medlemmar och de som hade information på annat språk. Tre föreningar hade arbetat aktivt för att nå ut med information och rekryterat medlemmar bland invandrare med funktionshinder. En förening berättade att de informerade genom riksförbundet. En förening påpekade särskilt att de var öppna för att alla människor skulle vara delaktiga. Någon av föreningarna påpekade att det var viktigt att de får veta vilka personer som var invandrare och som hade föreningens handikapp för att de skulle kunna ta kontakt. Sju av föreningarna var intresserade av att delta i ett projekt för att öka kontakterna mellan handikappföreningar och invandrarföreningar, dessa och ytterligare en förening ville ytterligare ha kunskap om invandrare.

4.1.2 Representanter för myndigheters svar på enkät år 2000

I&KC skickade ut en enkät till handläggare inom de myndigheter i länet som man identifierade hade uppgifter där de mötte eller borde möta personer med funktionshinder och invandrarbakgrund.

Sjutton personer besvarade enkäten¹⁷, fem handläggare i lika många kommuner, fem handläggare inom länsarbetsnämnden (arbetsförmedlingar och rehabilitering), två handläggare på migrationsverket och en på integrationsverket, en från försäkringskassan, en handläggare på pedagogiska hörselvården, en från landstingets rehabcentrum och en från syncentralen.

De svarande handläggarna från myndigheterna redovisade behov av ökad kunskap, förståelse och samarbete både om handikapp, invandras situation men även om lagar och bestämmelser, andra myndigheters uppgifter på området och om vilka handikappföreningar och invandrarföreningar som finns. Flera såg att de i sin egen uppgift skulle kunna förmedla kontakt med intresseföreningar. En handläggare antog att det fanns goda kunskaper på olika myndigheter men att de behövde veta mer om varandras möjligheter. En annan handläggare menade att på deras myndighet hade de inte kommit i kontakt med någon invandrare.

¹⁷ I&KC skickade enkäten till myndigheter och handläggare vid olika myndigheter i Kronobergs län. Någon handläggare hade valt att besvara enkäten enskilt, några andra tillsammans och vid någon myndighet hade flera handläggare svarat individuellt på enkäten.

Samtliga svarande angav att invandrare med funktionshinder skulle få det stöd och den hjälp de behöver. Punkter som togs upp var kunskap om rättigheter och möjligheter samt att personalen behövde ha särskild kompetens och träning i kommunikation.

Det främsta problemet som togs upp var språket och kommunikationen, någon utvecklade det hela och beskrev en slags kulturell kunskap om vardagslivet i samhället. Som lösning på problemen angav flera att kontakter och information samt att man får söka sig fram till en individuell lösning. Två handläggare angav att man erbjuder samma rehabilitering till invandrare som icke-invandrare.

Jag tycker det alltid måste finnas lösningar på olika problem. Och att man måste söka sig information om olika lösningar.

Svaren på frågan om det fanns fördomar och förutfattade meningar om invandrare med funktionshinder visade att de svarande hade olika uppgifter i sin dagliga gärning. Flera menade att det fanns fler fördomar mot funktionshindrade än mot invandrare medan andra tyckte att det var tvärtom. Två citat får illustrera detta.

Ja det finns fördomar inte bara om invandrare utan även om svenskfödda funktionshindrade. Det enda sättet är att informera och visa att man även som funktionshindrad kan komma ut i samhället och få ett meningsfullt arbete.

Nej! Inte just mot funktionshindrade men det förekommer ganska många fördomar mot alla invandrare.

Det personliga mötet samt kunskap och information sågs som verk samma medel både inom myndigheterna, bland handläggare och befolkningen i stort.

En fråga om invandrades och dess anhörigas egen kunskap om sitt funktionshinder gav svar om språk och andra informationshinder. Också en förutsättning där den enskilde och/eller dess anhöriga utifrån sina erfarenheter från hemlandet såg handikappet som något man vill dölja eller kände skamkänslor för. Men frågan gav också svar om att de berörda genom bristande information och insikt inte fick det stöd och den hjälp som samhället hade möjlighet att ge. Flera såg det som sin egen uppgift att ge information och kunskap om samhällets stöd. Uttryckssättet hos de svarande gav vid handen att dessa inte vet vilken kunskap enskilda har på området.

Jag tror att det betraktas som något konstigt i många länder när någon har ett funktionshinder. Skamkänslor från anhöriga förekommer säkert. Även i Sverige idag finns människor som är 'bortglömda'.

På frågan om det fanns risk för att funktionshindrade invandrare blev en bortglömd och isolerad grupp svarade handläggarna att risken fanns. Men även att det kunde finnas en större tradition bland invandrargrupperna att ta hand om varandra utan att blanda in myndigheter. Men det fanns också synpunkten:

...nej det är ingen risk, alla är en del av samhället. Finns lagar som styr det.

Förslagen till åtgärder innefattade vad som kunde göras för att motverka isolering såsom attitydförändring, handikapporganisationer, samverkan mellan myndigheter och organisationer, och att öka informationen.

Ändra attityder i tidig ålder så att invandrare blir en del i samhället.

Funktionshindrade har större svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden.

4.2 Projektets organisering

Ansvarig för projektets ekonomi och personal var I&KC:s styrelse och verksamhetsledare, som för projektet ”Möte över gränser” hade anställt en projektledare. En styrelse samlades för att följa arbetet. Lokalt i varje kommun bildades nätverk med företrädare för olika berörda myndigheter. Arbetsledaren vid I&KC biträdde med praktisk hjälp och administrativt stöd till projektledaren.

4.2.1 Styrelsens roll

Styrelsen för projektet ”Möte över gränser” bestod av företrädare för landstinget, Migrationsverket, försäkringskassan, Länsarbetsnämnden, Växjö Globala förening och länets kommuner, I&KC och handikappföreningar. Dessa handplockades av projektledaren i samråd med I&KC:s verksamhetsledare. De skulle representera olika delar av samhällets offentliga verksamhet och föreningsliv samt ha kunskaper, erfarenheter och intresse för målgruppens situation. Ordförande utsågs av I&KC.

Styrelsen har haft omkring tjugo sammanträden och hade till uppgift att vara stöd till projektledaren, följa upp åtgärder i projektet och allmänt ta del av det som hände och ta ställning till de insatser som gjordes. Ledamöterna i styrelsen deltog också aktivt genom att vara med i olika arrangemang som projektledaren ordnade i projektet.

Ordförande var också I&KC:s representant i styrelsen och en av företrädarna för handikapporganisationerna. Han beskrev styrelsens uppgift att följa arbetet och bevaka att det genomfördes enligt ansökan till Allmänna Arvsfonden samt att vara ett stöd till projektledaren. Han berättade när halva projekttiden gått att:

Projektet har blivit långt bättre än jag kunde föreställa mig. Intresset är stort även från dem som deltar i nätverken. Det är långt bättre och positivare än man kunde föreställa sig. Allt är projektledarens förtjänst. Nu när drygt halva projekttiden har gått är det viktigt att nätverken får sätta sig och får möjlighet att fortsätta även när projektet och projektledaren inte finns längre som pådrivare. Kontakten mellan handikappföreningar och funktionshindrade invandrare behöver förbättras. Effekten av projektet är inte direkt mätbara, det är fråga om ökad förståelse, ökat intresse samt ökad kunskap i det dagliga arbetet.

Vid den andra intervjun (vid projektets slut) hade ordföranden än mer lovord för projektet och projektledarens insatser.

Det är väl genomtänkt vad som ska göras, projektledaren vet vad som ska göras och det har gjorts. Det är inget större i projektplanen som inte har genomförts – metodboken är också satt i sjön nu. Allt har blivit mycket bättre än planerat. Det är goda tankar som fått genomslag i samhället. Vi har nått så många, det finns respekt hos myndigheterna för projektet. Det har kvalitet och hög status. Mycket är projektledarens förtjänst.

En ledamot i styrelsen:

...ser att målgruppen är särskilt värd uppmärksamhet, det är inte lätt att vara funktionshindrad eller invandrare, och att vara bådadera är särskilt svårt, men det är viktigt att tänka på att det inte är någon homogen grupp. Och detta har visat sig i projektets arbete, det är svårare att hitta mötesplatser än vi trodde.

Ledamoten berättade vidare att styrelsen skulle se helheten, initiera frågor och stötta projektledaren, delta i utbildningar och puffa på.

En ledamot påpekade att en viktig uppgift som styrelseledamot var att återkoppla till medarbetare som jobbade i nätverken. Ledamoten hade under den sista delen av projektet ökat sin insats och deltagit ytterligare som bollplank och även varit med på nätverksmöten och seminarier som styrelsens representant.

Jag har även varit med och träffat nätverk – och sett problemen.

Styrelsens vice ordförande påpekade vikten av att se att olika människor hade olika behov och att det var viktigt att ta del av erfarenheter från personer med olika funktionshinder för att få förståelse för detta. För den som arbetade med funktionshindrade var det av vikt att lära mer om personer från andra länder. Just utbytet av kunskaper och förståelse mellan personer med olika uppgifter och kunskap påpekades vara av särskild vikt i projektet.

Styrelseledamoten anför att attityder till invandrare rent generellt bör förändras, det finns en uppfattning att invandrare får 'en massa pengar' men med kunskapen som förmedlats i projektet är det i stället så att man vet att de får så lite att man är mer förundrad över att de kan överleva.

Vice ordförande framförde vid första intervjun att en konferens kring ”att vara barn, funktionshindrad och ha invandrarbakgrund” borde anordnas. Vid uppföljningen hade konferensen genomförts. Hon framförde också att en inventering av äldre invandrare borde göras så att rätt stöd kunde ges samt att varje nätverk borde jobba med en invandrarförening och en handikappförening i par. Nätverken borde hållas vid liv efter projektets slut och projektledarens kunskap tas till vara.

Två styrelseledamöter beklagade att de inte haft tid att prioritera styrelsearbetet så som de skulle ha velat och hade därmed inte kunnat vara så aktiva i projektet. En av dem uttryckte sig så här:

Det är bra att delta i projektet som belyser problemen. Det skulle spridas mer. Alla borde ta sitt ansvar för detta. Projektet har gjort att myndigheter har blivit mer alerta på att barn har rätt till habilitering och särskilt stöd och assistent.

Alla intervjuade från styrelsen påpekade vikten av projektledarens kunskap och att det var roligt att arbeta med projektet. Flera berättade om sitt eget ansvar att sprida kunskapen i sin egen organisation men erfor att detta inte var lätt eller självklart.

4.2.2 Projektledarens uppgift

Projektledaren var särskilt vald för att vara ett exempel och med erfarenheter från att själv vara både invandrare och funktionshindrad. Projektledaren hade 5-års universitetsutbildning från f.d. Jugoslavien som lärare och specialpedagog. Hon hade själv invandrarbakgrund från nuvarande Montenegro och hade erfarenhet av att leva

med ett funktionshinder, då hon var helt blind. Det dubbla utanförskapet var en erfarenhet som användes i projektet både vid information till myndigheter och som ett positivt exempel; att det var möjligt att ha ett kvalificerat arbete och organisera med ett dubbelt handikapp. Från projektets start hade det egentligen inte varit meningen att ha projektledaren som förebild, men senare hade det blivit en viktig del för projektets möjligheter att nå ut med och få förståelse för informationen om problem och möjligheter för målgruppen. Flera handläggare hade kallat in projektledaren för att informera och motivera enskilda personer.

Projektledarens uppgift var att driva projektet; hon skulle vara motor och både utföra och leda jobbet; att boka datum, skriva kallelser, utarbeta dagordning tillsammans med ordförande, rapportera från nätverken om vad som hänt och vilka som var där och vad som var bra och mindre bra. Hon lyfte också frågor till seminarier och jobbade med stort såväl som smått.

I intervjuerna med styrelseledamöter framkom att projektledarens arbetsuppgifter var övergripande och i detalj att ta hand om organisation, genomförande, protokollskrivning, lokalbokning, föredrag, boka föreläsare, seminarier och ha kontakter med föreningar m.m. I den senare uppgiften såg en av styrelseledamöterna (som själv även var nätverksledamot) att en utveckling av projektet skulle kunna vara att nätverksledamöterna tog ansvar för att etablera en kontakt mellan handikappföreningar och invandrarföreningar för att bygga broar, och öka förståelsen och kunskapen om varandra. Vid intervjun i projektets slutskede framkom att ett par av styrelseledamöterna och även ordförande i stor utsträckning fungerade som både bollplank och aktivt deltagit i seminarieplanering och vid nätverksmöten.

En av de intervjuade styrelseledamöterna kunde tänka sig att stödet till projektledaren skulle kunna ökas om det på styrelsemötena togs upp frågor om nätverksgrupperna:

...det är ju alltid så att grupper fungerar mer eller mindre bra en del människor är tysta och en del är mer livliga och pratsamma. Om det finns problem i någon grupp så kanske vi från styrelsen skulle kunna ge projektledaren mer stöd, om hon berättar för oss och ber om vår hjälp.

Vid andra intervjun berättade ledamöterna att de hade varit mer engagerade särskilt i kontakter med det nätverk som inte fungerat som planerat.

I intervju med projektledaren ställdes frågan om det var något i arbetsmetoden som hade förändrats, något som inte gick att göra, inte blev bra eller som var bättre än

vad som var tänkt från början. Projektledaren berättade att tillvägagångssättet ändrats lite hela tiden. Det som främst skiljde sig från beskrivningen i projektplanen var direkt stöd för handläggare på olika myndigheter i individärenden. Projektledaren hade efter önskan från handläggare på landsting, kommun, migrationsverket och arbetsförmedlingen samt från rektor varit med och träffat enskilda personer och berättat om sitt arbete med projektet och för att själv integreras i det svenska samhället. Som förebild till arbetslösa eller studerande hade projektledaren – som ett levande exempel – kunnat hjälpa till och motivera enskilda att studera och eller själva hitta sin uppgift i arbetslivet. Även handikappföreningar fick liknande stöd och inledningsvis var det även enskilda personer som bad om hjälp med kontakter med myndigheter för att projektledaren skulle berätta att det gick och motivera handläggare att ta sig an enskilda. Dessa mer enskilda kontakter hade projektledaren med tiden försökt begränsa och säga nej till då de inte ingick i projektets uppgift.

Vid en intervju i oktober 2004 berättade projektledaren att den planerade statistiken inte hade kunnat tas fram. Sekretess och olika system samt att det inte gjordes registrering på handikapp- och invandrabakgrund hade gjorde att det inte gick att redovisa hur många personer i målgruppen som fanns i länet och än mindre på kommunnivå. På frågan om vad som varit projektets bärande delar svarade projektledaren; information och kunskapsbyggande som gav trygghet när olika personer mötte målgruppen. Representanterna från myndigheterna hade lärt mycket och sett mycket. Alla handikappföreningar besöktes minst en gång och de hade nu större kunskap om målgruppen än tidigare. Invandrarföreningarna var svårare att nå men femton besöktes och flera var med på olika arrangemang i projektet. En handikappförening och en invandrarförening hade kontakt med varandra och hade planer för att fortsätta mötas och utbyta kontakter. En mångkulturell dag anordnades tillsammans med invandrarföreningarna med deltagare från både myndigheter, invandrar- respektive handikappföreningar var särskilt lyckad. Samtliga handikappföreningar och invandrarföreningar hade fått adress- och telefonuppgifter om varandra för att underlätta kontakter i fortsättningen.

4.2.3 Lokala nätverk med företrädare för myndigheter

Projektledaren sammankallade nätverk i alla åtta kommunerna i länet (Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Växjö, Uppvidinge och Älmhult). I varje nätverk ingick företrädare (handläggare) för:

- kommunens handikappomsorg
- kommunens invandrarverksamhet
- landstingets primärvård, vanligen från vårdcentralen

- landstingets rehabiliteringsverksamhet
- migrationsverket
- försäkringskassan
- arbetsförmedlingen.

Varje nätverk har haft möte minst åtta gånger och som mest 14 gånger under projekt-tiden. Totalt berördes 100 personer av nätverkens arbete.

Syftet med att sammankalla lokala nätverk var:

- att utbyta erfarenheter och kunskaper på ett övergripande plan samt
- att sprida kunskaper och erfarenheter till varandra.

De lokala nätverkens dagordning med lokala anpassningar (avvikelser) såg ut enligt följande:

- varje möte omfattade omkring tre timmar
- första mötet var ett introduktionsmöte där projektledaren med grund i egen erfarenhet beskrev hur det var att vara funktionshindrad, vilka särskilda problem och möjligheter som fanns och hur det var att komma till ett nytt land, med ny kultur, nya vanor och ett nytt språk och inte minst hur det kunde vara att både vara funktionshindrad och invandrad i Sverige idag.
- presentation av I&KC:s verksamhet
- kommunen presenterade sitt arbete med integrationsarbetet
- kommunen presenterade sin verksamhet på olika områden, för handikappade, för arbetslösa, för invandrare
- utbildningsföreträdare presenterade SFI-undervisning (svenska för invandrare)
- Arbetsförmedlingen Rehabilitering presenterade sin verksamhet och vilket stöd personer med arbetshandikapp kunde få, bl.a. i form av arbetsplatsanpassning
- Försäkringskassan Kronoberg berättade om sin verksamhet
- Landstinget Kronoberg presenterade sin verksamhet vid Vuxenhabiliteringen och vilka tekniska hjälpmedel som fanns för funktionshindrade
- Landstinget Kronoberg presenterade sin verksamhet vid den lokala vårdcentralen
- Migrationsverket redovisade sin verksamhet
- studiebesök gjordes vid Migrationsverkets barn- och ungdomsboende.

Projektledaren berättade att myndigheterna med engagemang och ansvar medverkade vid de olika mötena i de lokala nätverken.

Deltagarna i nätverket hade också tagit del av broschyr och skrift om projektets mål och syfte.

De intervjuade nätverksdeltagarna år 2003 var tre arbetsförmedlare, en från försäkringskassan, en flyktingsamordnare, en handikappchef, en LSS-handläggare, en psykiatrisamordnare, en lärare i svenska för invandrare (SFI), och de tillhörde fem olika av de tio nätverken i länet.

Arbetet i nätverken beskrevs på liknande sätt av de intervjuade; de hade i princip följt den mall för mötena som beskrevs ovan med information från olika befattningshavare och kunskapsutbyte mellan verksamheterna, och haft möjlighet att lära känna varandra.

När det gällde synen på målgruppen fanns det förutom att flera menade att de inte träffade på någon person som hörde till målgruppen en samsyn kring att målgruppen var viktig och hade rätt att få det stöd eller råd som situationen kräver. En deltagare berättade att inledningsvis var hon tveksam till projektets mål, eller okunnig, nu kände och såg hon att de dubbla hindren gjorde tillvaron särskilt komplicerad för de berörda och därför var projektet viktigt. När språk och kultur avvek från den egna var det särskilt viktigt att vara uppmärksam på den enskilde funktionshindrades behov.

Flera framförde att de inte tidigare hade kunskap om målgruppen och att de nu kände sig säkrare. Någon tog upp exempel från sin kommun där personer som bott länge i kommunen inte kunde få det stöd som behövdes, förrän nu när hon som handläggare uppmärksammade deras särskilda problem och därför kunde ge stöd.

Frågan om vad nätverket hade uppnått gav tre olika bilder. En bild där deltagarna gav en helt positiv beskrivning och en bild som såg både positiva och negativa sidor och så ett nätverk där beskrivningen var helt negativ.

De nätverksdeltagare som gav en positiv bild av projektet och nätverket menade att det har:

...varit kanon. Vi har uppnått samarbete i kommunen mellan vårdcentral, arbetsförmedling och försäkringskassa och migrationsverket, vi har haft ett informationsutbyte och lärt känna varandras arbete och vad var och en kan hjälpa målgruppen med. Flera ser också projektledaren som ett positivt exempel och föredöme, att det går att integreras både i arbete, fritid och som förälder.

Flera påpekade att kunskapsutbytet ökade de medverkandes kompetens på området och på detta sätt gav en ökad möjlighet när de träffade invandrare med funktionshinder.

En av de intervjuade nätverksdeltagarna beskrev ett uppföljningsmöte i Grimslöv som särskilt intressant och klargörande kring projektets mål och syfte, helt enkelt en aha-upplevelse.

De som haft en negativ syn på projektet (kom från ett och samma nätverk) berättade att de dels inte hade projektets målsättning klar för sig och dels inte såg informationen mellan myndigheterna som värdefull för deras eget arbete. De var också tveksamma till sin egen roll i nätverket, varför och om de skulle vara med i nätverket. Ett par kom in när nätverket redan haft flera möten, vilket kan förklara varför de inte kände sig klara över målsättningen med projektet. Tre av deltagarna var tveksamma till om det var de själva eller om det var någon annan yrkeskategori på myndigheten som borde ha varit med i projektets nätverk.

En annan (som tillhörde samma nätverk som de som hade negativa erfarenheter enligt ovan) hade både positiva och negativa erfarenheter från nätverksarbetet och menade att nätverket kom in fel vid första träffen, en diskussion om asylsökande, som av några närvarande upplevdes särskilt akut och problematiskt dominerade mötet, och blev behållningen av detta. Samtidigt beskrevs projektledarens berättelse om sina erfarenheter som *inte så tokig* och att övriga informationsinslag i nätverket hade varit allmänt trevliga men den intervjuade hade svårt att avgöra vad det hade gett för den egna gärningen.

Önskan och synpunkter på projektets fortsättning följde synen på nyttan beskriven ovan. Önskemål fanns om att ordna föreläsning från någon med särskild kunskap kring invandrare med funktionshinder, och att alla på arbetsplatsen skulle bjudas in. Till nätverkets möte kunde handikappförening bjudas in och berätta vad de hade att erbjuda. Flyktingpsykiatrin skulle också kunna medverka för att belysa bemötande, symptom, om det var något särskilt man skulle tänka på och vart man kunde vända sig om man behövde stöd.

Från de intervjuade och observationer vid ett par nätverksträffar framgick att projektets tanke sågs som positivt av alla utom från nätverket ovan där man verkade vara mer osäker på syftet med projektet. Syftet att bygga broar mellan handikappföreningar och invandrarföreningar sågs som viktig.

En av nätverksdeltagarna beskrev projektets nytta:

Jag är glad att jag kom med i projektet, jag var så inrutad i det egna jobbet. Vi som jobbar med samma målgrupp borde jobba tillsammans.

En annan framförde att det var viktigt att projektet nu hittade former för fortsättningen med lite färre träffar kanske tre-fyra per år för att hålla upp kompetensen och kunna ta upp nya frågor på särskilda teman.

Flera av deltagarna i nätverket framförde frågetecken kring projektet att de inte vet vart projektet skulle leda, och att det var viktigt att uppdatera målsättningen i gruppen, samtidigt framfördes också att bristen på personer i målgruppen i kommunen gjorde det mindre motiverat att prioritera nätverksmötena.

Flera intervjuade beskrev hur viktig projektledaren var för projektet och som positivt exempel för andra personer som både var invandrare och funktionshindrade. De intervjuade handläggarna förde också fram att det var viktigt att ha en person med projektledarens erfarenheter och kunskaper att tillgå som en samlad resurs, men funderade på hur en sådan tjänst skulle kunna finansieras.

De två möten – som utvärderaren observerade – var information till tre lokala nätverk; den första på landstingets vuxenhabilitering och den andra på arbetsförmedlingen rehabilitering. Frågorna efter informationen rörde ett stort intresse av att lära mer om den aktuella verksamheten samt gav särskilda kunskaper om när man kunde vända sig till dessa två för målgruppen vanligen särskilt intressanta verksamheter. Vuxenhabiliteringen med teknikhus hade både habilitering, rehabilitering, språkhjälp, hjälpmedel och datorer och anpassning av datorer m.m. Arbetsförmedlingen rehabilitering berättade om sin verksamhet med stöd till arbetssökande och arbetsgivare samt vid behov arbetslivsinriktad rehabilitering och andra insatser som fanns för arbetssökande.

Ett par av de intervjuade berättade att de tack vare nätverket fick kunskap om och kontakter med andra myndigheter som gjorde att de i sin yrkesutövning kunnat ge invandrare med funktionshinder den hjälp de behövde; vid ett tillfälle var det fråga om hjälpmedel och mediciner, och vid ett annat kunde makar som med rätt stöd börja arbeta.

Samtliga intervjuade var överens om att arbetet i projektet nu måste gå vidare till genomförande:

hittills har det varit en skola för oss nu måste vi sprida kunskapen och hitta nya vägar och göra något konkret. Det är fråga om att sprida kunskapen både till den egna organisationen och i privatlivet, dvs. till alla invånare.

Fem av nätverken (i Ljungby, Alvesta, Växjö, Älmhult och Markaryd) hade var för sig utvärderande/tillbakablickande möten under 2004 där de valde ordförande/sammankallande och sekreterare samt satte ut tid för kommande möte. Merparten hade bestämt sig för att ha två möten per år och att fortsätta med kunskapsutbytet.

Uppvidinge, Lessebo och Tingsryd hade haft ett gemensamt möte där presidium och mötestid bestämdes för ett gemensamt möte i februari 2005.

Den uppföljande intervjun i november 2004 genomfördes med en arbetsförmedlare, en LSS-handläggare, en handikappchef och en från försäkringskassan representerade totalt fyra olika lokala nätverk. Nätverken fortsatte med informationsutbyte och kunskapsfördjupning kring målgruppen. De intervjuade bekräftade de intervjuer som tidigare beskrev projektet som mycket positivt och givande särskilt när det gällde kunskapsutbytet.

Kvaliteten i programmet har varit fantastiskt hög t.ex. besöket på flyktingförläggningen i Alvesta. Projektledaren har gjort ett fantastiskt jobb. Imponerande. Vi har fått ökad kunskap om varandras verksamhet och dubbelhandikapp.

Vi har fått mer kunskap om varandra, vilka grupper man jobbar med. Personkännedom är bra.

Liksom vid första intervjun var det flera som inte hade träffat målgruppen och skulle vilja möta fler personer med både invandrarbakgrund och funktionshinder. Även i projektets aktiviteter framfördes att det skulle ha kunnat vara fler personer som var både handikappade och hade invandrarbakgrund.

Vi har inte träffat personer som har både funktionshinder och invandrarbakgrund utan antingen eller. Informationen från invandrarverket [migrationsverket – min anm.] var allmän, gällde inte funktionshindrade, studiebesöket var hos verksamhet för invandrade ungdomar utan handikapp.

Det är inte så ofta man ser dem. Psykiatriskt handikapp och flyktning är ett osynligt handikapp, projektet har gjort personerna synliga.

Som svar på frågan om vad som skulle hända nu framgick det klart att projektledaren lämnat över ansvaret för nätverken till deltagarna i respektive nätverk.

Det är upp till nätverket att prioritera. Vi ska ha första mötet i februari [2005, min anm.] och sedan en gång per termin. Flyktingsekreterare, vårdcentral och myndigheter ska vara med. Migrationsverket ska göra en punktinsats.

En av de intervjuade gav uttryck för att huvudmannen inte hade gett klartecken för att de skulle vara med i nätverken i framtiden. Det fanns krav på direkt nytta av mötena i den dagliga gärningen.

Ledamöterna i nätverken hade också inbjudits till och deltagit i seminarier, studieresor och olika kulturmöten som anordnades inom ramen för projektet.

4.3 Aktiviteter och möten genomförda i projektets namn

I projektet genomfördes ett antal seminarier, mångkulturella möten och studieresor som under projekttiden nådde mer än 1000 deltagare.

4.3.1 Seminarier

Tre seminarier med presentation av projektet och dess idé för att uppmuntra målgruppens delaktighet i olika sammanhang med föreläsningar och diskussioner på temat anordnades. Medverkande var arbetsförmedlingen och en idrottsförening vid ett tillfälle, ett studieförbund, en idrottsförening och handikappföreningar vid andra tillfället och handikappombudsman och diskrimineringsombudsman vid tredje tillfället. Deltagare var från myndigheter och handikapp- respektive invandrarföreningar, totalt ett 100-tal personer.

Ett seminarium med temat ”Islam och handikapp” anordnades tillsammans med ABF Växjö med medverkan från Lunds universitet, Islamiska förbundet och Sveriges unga muslimer. 100-talet personer deltog från främst myndigheter och några invandrar- respektive handikappföreningar.

Vid två tillfällen anordnades möten/seminarier som en uppföljning av projektet i maj 2003 och i oktober 2003. Temat var ”Vad har hänt och hur går vi vidare”.

I Ljungby, Markaryd, Älmhult, Alvesta respektive Uppvidinge anordnades seminarier kring ”hur arbeta tillsammans för målgruppen”. Deltagare var personal på kommunen som arbetade med invandrare och funktionshindrade samt lokala handikappföreningar och Migrationsverket. Totalt deltog drygt 50 personer.

4.3.2 Mångkulturella möten

I december 2002 anordnades i Växjö Folkets park, tillsammans med Allbo lärcenter i Alvesta, ABF samt SISU ett mångkulturellt möte där man erbjöd utställningar, matprovning och en internationell kabaré. Drygt 100-tal personer från handikappföreningar, invandrarföreningar och myndigheter deltog. Invandrarföreningarna var mycket aktiva.

Ytterligare tre liknande mångkulturella möten anordnades inom projektets ram, med 100-talet deltagare varje gång.

En kamratfest ordnades i maj 2004 och en avslutningsfest siste november 2004.

4.3.3 Studieresor

Elever och lärare vid SFI (svenska för invandrare) deltog i en studieresa tillsammans med I&KC i februari 2003.

Representanter från olika myndigheter – som satt i styrelse och nätverk – besökte Dalheimers hus i Göteborg i april 2003, och 35 personer var meddeltog.

En studieresa med 50-talet deltagare genomfördes till Malmö i april 2004. Utvärderingen redovisades och diskuterades. I Malmö besöktes idrottscentrum för handikappade, förening för handikappidrott samt presenterades mångfaldsinformatörer. På hemresan beskrev Migrationsverket sitt arbete för utsatta kvinnor.

4.4 Information

I den ursprungliga projektbeskrivningen ingick olika informationsinsatser både till föreningar, myndigheter och allmänhet. Nedan redovisas de delar som genomförts som kan hänföras till information utöver den som ingår i de möten som ordnats i projektets namn och beskrivs ovan.

4.4.1 Press och radio

Flera pressmeddelanden skickades till lokaltidningar och radio och TV. Flera artiklar fanns i tidningarna; kring mångkulturella seminariet samt en stor artikel i inledningen av projektet. Kring särskilda möten har det varit artiklar både i pressen och i radio. Klartext – en lättläst tidning – har haft en artikel. En söndagstidning i Stockholm gjorde ett reportage om projektet. Vid flera tillfällen gjordes reportage på radio med intervjuer med projektledaren. Även närradion i Växjö som sände på olika språk rapporterade från projektet.

Informationen hade bl.a. inneburit att Landstinget Kronobergs personaltidning nr 5, 2003 presenterade ett helt uppslag med intervju av projektledaren och I&KC:s verksamhetschef, tidningen når omkring 6000 anställda och förtroendevalda.

4.4.2 Projektledarens kontakter med invandrarorganisationer

I länet fanns 20-talet invandrarföreningar. Projektledaren ordnade ett möte här på Islamiska skolan för nätverken. Detta beskrevs av de intervjuade deltagarna i nätverken som intressant. I övrigt hade inte de intervjuade några erfarenheter från kontakter med invandrarföreningar.

Omkring femton invandrarföreningar kontaktades av projektledaren med varierande resultat. Någon hade tagit emot projektledaren positivt, men menade att de inte hade någon handikappad medlem. Någon annan förening hade överhuvudtaget inte sett frågan som aktuell för sin förening. Projektledaren menade vid intervjun att projektet nådde en hel del personer med invandrarbakgrund, att i vissa föreningar fanns intresse för att nå projektets målgrupp, men att ytterligare insatser skulle behövas.

4.4.3 Projektledarens kontakter med handikappföreningar

Vid utvärderarens första intervju med projektledaren framkom att kunskapen och intresset för målgruppen bland handikappföreningarna inledningsvis var svagt. Efter flera möten började det hösten 2003 ses ett visst intresse. Hösten 2003 skickade projektledaren ut en förteckning över invandrarföreningarna till handikappföreningarnas länsorganisationer för att ge dessa tillfällen att hitta en ”systemorganisation” – en förening som de vill ha närmare kontakt med. Brevet gick till 34 handikappföreningar. Telefonintervjun med åtta föreningsföreträdare visade att intresset för målgruppen var positivt, att föreningarna inte själva drev uppsökande verksamhet, men att medlemmar med handikapp och invandrarbakgrund var välkomna.

4.4.4 Projektledarens information till myndigheter

Projektledaren hade ibland i samverkan med någon ledamot i styrelsen och ibland med verksamhetschefen för I&KC varit och informerat hos kommunledningarna i länet. En kommun bjöd in till ett möte med samtliga förvaltningschefer med syfte att initiera tänkandet kring personer med handikapp- och invandrabakgrund. En annan inbjöd till kommunstyrelsens handikappråd.

Landstingets vuxenutskott respektive länsutvecklingsstyrelse informerades.

4.4.5 Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrums egen information

Idé- och KunskapsCentrums eget informationsblad ”Idé-nytt” som ges ut i 700 exemplar 3-4 gånger per år har sedan projektets start en stående rubrik ”Möte över gränser” där projektledaren berättade om vad som gjorts i projektet sedan det senaste numret.

På I&KC:s hemsida www.handikappkunskap.se fanns en sida där projektledaren fortlöpande berättade om projektets aktiviteter.

En film (finns att beställa hos I&KC på video eller DVD) gjordes för att dokumentera olika skeden i projektets verksamhet.

4.4.6 Översättning av information om handikappföreningar

I projektet hade en beskrivning av 38 handikappföreningar med regionala och lokala kontaktpersoner samt I&KC och projektet ”Möte över gränser” tryckts på arabiska, engelska, persiska, serbokroatiska-bosniska, svenska samt spanska. Beskrivningen sändes till samtliga lokala och regionala handikappföreningar, invandrarföreningar samt myndigheter i Kronobergs län.

4.4.7 Metodhandbok

Projektledaren gjorde i samarbete med styrelsen en metodhandbok med syfte att öka myndigheternas kunskap och vetskap om personer med funktionshinder och invandrabakgrund.

Inledningsvis beskrivs projektet ”Möte över gränser”. I metodhandboken finns råd om hur och när man kan boka tolk, och hur man kan använda tolk. Angående bemötande; hur det fungerar vid ankomsten till Sverige, och vilka rättigheter och skyldigheter som finns. Vilka olika försörjningsmöjligheter som finns. Hur svenska för in-

vandrare SFI (svenska för invandrare) fungerar. Vad mångfald och integration är. Vikten av att ha en diagnos, hur man får en diagnos. Vilken hjälp som finns att få. Och så vidare tips och råd till den som möter målgruppen. Metodhandboken finns tillgänglig på I&KC:s hemsida och avsikten är att den skall uppdateras kontinuerligt.

4.5 Uppföljning av I&KC:s förberedande enkäter

De enkäter som redovisades inledningsvis följdes upp med kontakter dels med företrädare för handikapporganisationerna och dels med personer i myndigheterna som var aktiva i projektet.

4.5.1 Telefonintervju med handikappföreningar i december 2004

Representanter för åtta av handikappföreningarna som svarade på enkäten i november 2000 kunde nås per telefon i december 2004. Sju av föreningarna svarade nej på enkätfrågan om styrelseledamöter med invandrabakgrund, svaret var det samma vid telefonintervjun 2004. Enkätsvaret från år 2000 när det gällde aktiva medlemmar med invandrabakgrund svarade sju nej och ett ja, och vid telefonintervjun svarade tre nej och fem ja. År 2000 fanns det ingen förening som hade översatt information om sin förening, år 2004 var det sex föreningar som hänvisade till I&KC:s översättning i projektet av föreningsinformation och två som inte hade sett den men gärna skulle vilja ha den till hands. Fem föreningar hade aktivt varit med på "Möte över gränser"-s aktiviteter. En av dessa hade en vänförening som de blivit inbjudna till och bjudit tillbaka och berättade att de hade positiv kontakt sinsemellan som kommer att byggas vidare på.

Alla de åtta intervjuade föreningsrepresentanterna berättade, även de som inte hade några medlemmar med invandrabakgrund, att de var beredda och var medvetna om att de kunde få stöd av I&KC den dag det blev aktuellt. Två av föreningsrepresentanterna berättade att de inte kunde ha ytterligare uppsökande verksamhet utan de i föreningens målgrupp som av habiliteringspersonal eller via I&KC:s informationsmaterial tog kontakt med föreningen var välkomna. Föreningens medlemmar ägnade all sin tid och kraft åt de kontakter som behövdes för att påverka samhället när det gällde målgruppens behov.

4.5.2 Uppföljning av fråga till myndigheter per telefon i november 2004

Utvärderaren ställde i telefonintervjun med myndighetsrepresentanter i projektet en fråga om syn på projektets målgrupp. Totalt var det sju personer som representerade

landstinget, kommuner, försäkringskassan, migrationsverket och länsarbetsnämnden som intervjuades i november 2004 när projektet var under avslut.

Bland svaren kunde inringas ett frågetecken och en önskan. Frågetecknet gällde hur stor gruppen var, flera av de tillfrågade hade inte mött någon eller ett fåtal personer som både hade funktionshinder och invandrarbakgrund. Önskan gällde en fortsatt kontinuerlig kunskapspåfyllnad kring målgruppen.

Alla inblandade har dålig kunskap. Hur mycket vet vi? Vi måste kunna fånga upp denna och ge den kunskap och skyldighet. Det är ett dilemma, ett problem. För många är det en stor skam och svårt att gå med i en organisation.

Flera av de svarande påpekade att det alltid var frågan om att möta individer oavsett vilken bakgrund eller vilket handikapp personen hade.

Det är ett långsiktigt arbete. Gruppen är inte homogen utan det är individer. Det är inte enkelt med olika kulturer. Svårt att mötas i angelägna frågor. Det är inte säkert att föreningsstrukturen är den bästa. Kanske bättre om individer kan mötas utanför föreningar. Kunskap. Information. Hitta mötesplatser.

Myndigheters ansvar för att möta de personer som behövde dem och att det inte var så lätt framfördes också.

Det är bra att delta i projektet som belyser problemen. Det skulle spridas mer. Alla borde ta sitt ansvar för detta. Funktionshindrade ska arbeta. Det är också bra att inte allt är schabloner – allt är inte lika. Vi pratar ofta över huvudet på handikappade. Stora allmänheten vet inte riktigt hur de ska handskas med dem de möter.

Projektet belyser handikapp och invandrare – som är mer än ett dubbelt handikapp.

Den egna och andra i organisationens kunskap om målgruppen uttrycktes och behovet av att kunna ringa in hur många personer det var frågan om. Detta kunde jämföras med medvetenheten som samtidigt framfördes om att individerna skulle mötas.

Säkert en utsatt grupp som kan behöva ha extra stöd. En grupp som vi inte har koll på i LAN. Jag informerar om projektet/nätverket. Det har inte av sig själv uppstått behov hos AF/LAN utan det behöver väckas. Det är en liten grupp, vi har inte koll på hur stor den är.

Det fanns fortfarande, även från dem som aktivt deltog i projektet, frågetecken från dem som enbart mötte personer med funktionshinder kring vad det betydde att även vara invandrare.

Vi vet mycket om funktionshinder. När det gäller invandrare så kan de ha kunskapsbrist kring handikapp. Frågan är om de ska behandlas annorlunda än andra funktionshindrade. De tror på underverk när de kommer till Sverige, att de kan få hjälp med allt. Jag har väldigt lite kontakt med målgruppen.

Projektet har gjort målgruppen tydlig. Det är inte ofta man ser dem. Vi är mer beredda nu. Psykiatriskt handikapp och flykting är vi beredda på, de är ju annars osynliga. Vi är beredda att ge stöd. Det är ett utrops-tecken för oss nu.

Vi måste kunna fånga upp denna målgrupp och ge den kunskap om de rättigheter och skyldigheter som finns. Projektledaren har resurser för enskilda individer, myndigheter och handikapporganisationer som måste tas tillvara.

Det svårt att veta hur stor gruppen är. Det finns de som kommer till Sverige med hopp om att läkare här kan bota deras handikappade barn. De är vana vid att kämpa. Vårt samhälle har också förändrats med möjligheter till en annan tillvaro. Men det är tragiskt när folk kommer hit och tror att deras barn ska botas men så kan de inte få stanna, de har inte asylskäl.

Vi behöver kontinuerligt kunskap om målgruppen.

Enskilda med denna bakgrund skall inte behandlas annorlunda.

5. DISKUSSION

Utvärderingen visade att projektet ”Möte över gränser” medförde ett stort kunskaps- och informationsutbyte kring situationen och möjligheterna för personer med funktionshinder och invandrabakgrund.

Bland dem som medverkade i utvärderingen liksom projektledningen fanns olika för givet taganden om hur invandrare, funktionshindrade och deras anhöriga hade det i dag och skulle ha haft det i sina hemländer; t.ex. de var bortglömda, de tog mer hand om varandra än vad vi gjorde osv.

Detta styrktes också av Socialstyrelsens ”Invandrarprojekt” som anförde att:

...det kan vara rätt annorlunda att vara funktionshindrad i hemlandet än i Sverige.

Samtidigt pekades på den livskris som många gick igenom när de ofrivilligt skulle leva i ett främmande land, vilket också kunde försvåra mötet med delaktighet i den svenska välfärden. Ett intresse redovisades av handläggare i skriften kring att hitta lösningar inom familjen så att samhället inte tog över familjens ansvar.¹⁸

5.1 Projektets metod

De metoder som användes i projektets namn var olika mötesplatser t.ex. som styrelse, nätverk, kurser och seminarier. Också skriftlig information och material; översättning av information om handikapporganisationerna, en handbok för arbete med målgruppen samt information på I&KC:s hemsida hade använts.

Fördelen med att använda flera olika sätt att nå ut med kunskaps- och informationsinsatser, både lokalt och på länsnivå, var att olika mötesplatser skapades och att flera olika personer nåddes av projektets insatser. Nackdelen var att projektet kunde sägas spreta med många personer inblandade.

I projektet ”Möte över gränser” bar projektledaren ett mycket stort ansvar och många möten sammankallades för information och kunskapsutbyten. Åtta lokala

¹⁸ Mattsson 1999.

nätverk sammanträdde minst tio gånger och omkring tio deltagare deltog per gång, styrelsen hade haft tjugotalet sammanträden med närmare tio deltagare, ett tjugotal seminarier, föreläsningar och studieresor genomfördes som totalt nått mer än 1000 personer, omkring 50 föreningar kontaktades och tjugoo av dessa besöktes. I alla insatser hade projektledaren planerat, organiserat och deltagit i genomförandet. Sammantaget gav detta en bild av många insatser under kort tid med många deltagare i korta eller längre möten, informationsinsatser som gav ett gediget men spretigt intryck, och som var svårt att ringa in och värdera i en utvärdering. Samtidigt – som projektledaren var en eldsjäl – så gav utvärderingen vid handen att det måste vara svårt att leva upp till alla förväntningar och hitta den linje och avgränsning som projektets form kräver. Styrelsen hjälpte i viss mån till att avgränsa och prioritera vad som var de viktigaste och genomförbara åtgärder.

Projektet – som organisations- och arbetsform – hade både för- och nackdelar. En var friheten att kunna följa sitt eget arbetssätt och kunna anpassa åtgärderna allt eftersom något inträffade under arbetets gång. En nackdel å andra sidan var att projektets arbete inte hade någon naturlig del i de ordinarie verksamheterna vilket ofta gjorde det svårt att hitta sätt att involvera uppgifterna eller resultatet från projektet i den långsiktiga verksamheten.

Ett projekt behöver å ena sidan sin eldsjäl, entreprenör och drivkraft i form av projektledaren men å andra sidan är det en risk att luta hela projektet mot en person, det skulle ha kunnat vara fel person, eller att personen inte mäktar axla allt ansvar utan ”går i väggen”. Sårbarheten i att låta projektet kretsa kring en person kan i viss mån vägas upp med organisationen runt omkring i form av styrelsefunktionärer och medarbetare. I detta projekt var det ett par ledamöter i styrelsen och en administrativ stödfunktion i form av en arbetsledare som haft dessa roller. Projektet kretsade trots allt mycket kring projektledaren.

Inledningsvis var det I&KC:s tanke att försöka sammanställa statistik kring hur många personer som målgruppen omfattade. Detta var en uppgift som olika konstellationer tidigare försökte med och trodde att just de skulle lösa. Skälet till att det inte lät sig göras var i princip två; dels av integritetsskäl – hänsyn till individernas rätt att inte behöva finnas i olika register om de inte har behov av just den verksamheten, dels att olika register inte fick samköras, det ingår inte i samhällets uppgift att ha total kontroll av sina innevånare. Ett exempel på när försök gjordes att utreda hur många personer med funktionshinder var i samband med psykiatireformen, när kommuner, landsting och försäkringskassa försökte manuellt jämföra sina register (utan att för varandra avslöja uppgifter om någon som inte fanns i respektive register). I princip lyckades man inte ringa in gruppen. Skälet till att vilja räkna, kunna redovisa hur många personer

som fanns i en målgrupp var att detta ofta efterfrågades när du som förening eller annan vill ha åtgärder verkställda från myndigheter dvs. hur prioriteringar skall göras.

5.2 Utvärderingen

I utvärderingen användes enkäter, intervjuer, observationer och genomgång av material som producerats i projektet.

I&KC skickade ut en enkät till 34 handikapporganisationer före projektets start (i december 2000). I&KC:s avsikt var att dels förbereda projektet och insamla uppgifter kring vad som behövde göras för målgruppen, dels att få en nulägesbeskrivning kring om och hur handikappföreningarna mötte personer med invandrabakgrund. Svarsfrekvensen var låg; endast tolv föreningar svarade på I&KC:s enkät. Svaren på enkäten har därför inte kunnat användas för att ge svar på den generella frågan; hur såg intresset och kunskapen om personer med invandrabakgrund ut hos handikappföreningar. Dock har i arbetet med såväl projektet som utvärderingen förutsatts att det inte var fler bland dem som inte besvarade enkäten som hade aktiva invandrare. Utvärderaren följde upp enkäten med telefonsamtal med företrädare för åtta av föreningarna. Avsikten var att få en bild av om invandrades roll i föreningarna hade förändrats sedan enkätsvaren.

I&KC skickade också ut en enkät till handläggare inom de myndigheter i länet som I&KC identifierade att de har uppgifter där de möter eller borde möta personer med funktionshinder och invandrabakgrund.

Utvärderingens problemställning: Har projektet ”Möte över gränser” påverkat berörda handläggare vid myndigheter och organisationers inställning till integrering av personer med funktionshinder och invandrabakgrund? – kan delvis besvaras i utvärderingen. Flera av de intervjuade menade att de nu såg målgruppen som personer som kunde behöva lyssnas på extra noga för att kunna se behoven och hitta lösningar. Den person du möter är unik och kan själv beskriva sin situation och sina behov, mötet och bemötandet är av största vikt. Ett par av de intervjuade hade exempel på personer som de haft aktuella i sin verksamhet som tack vare den nya kunskapen kunnat få rätt hjälp. Dock fanns det deltagare som inte hade kunnat se vad de skulle använda kunskapen till.

En annan fråga i utvärderingen: Vad är det som är speciellt (till skillnad från andra arbetssätt på området) i tillvägagångssättet? Beskrivningen av projektet i intervjuer och skriftligt material visade en bred och omfattande verksamhet som vänt sig till

både föreningsliv, myndigheter och personer i målgruppen. Mer traditionella kunskapsförmedlande insatser som seminarier och föreläsningar varvades med mångkulturella möten, med inslag av mat, dans, musik och erfarenhetsutbyten där handläggare vid myndigheter liksom föreningsrepresentanter mötte personer med invandrabakgrund och funktionshinder. Nätverksmötena gav de inblandade kontaktnät såväl lokalt som regionalt jämsides med kunskapsutbyte gällande varandras verksamhetsområden. Projektet har också dokumenterat sin samlade kunskap och erfarenhet i en metodhandbok. Inte minst information på hemsida och tillgången på information om handikappföreningar på flera språk ger möjlighet för handläggare på olika myndigheter i tidigt möte att förmedla kontakt med föreningar.

Ytterligare en annan fråga: Hur har projektet utifrån de berörda aktörernas perspektiv påverkat myndigheterna, organisationerna och möjligheten för personer med funktionshinder och invandrabakgrund att integreras i samhället? Tillgången på kunskap om målgruppen, om andra myndigheters ansvar och möjligheter samt personer att kontakta och hänvisa till i både myndigheter och föreningar gav förutsättningar för alla inblandade att ta sitt ansvar. Detta visade sig t.ex. när handikappföreningar i intervjuerna berättade att de hade översatt informationsmaterial om sin förening, att de var beredda när personer som hade ”deras” handikapp och invandrabakgrund kom till dem och att de visste att de kunde få stöd från I&KC.

5.3 Frågor inför framtiden

Nätverken utsåg sammankallande och kallade till sitt första möte utan projektledare. Frågan var om det fanns anledning för I&KC eller styrelsen att initiera en regional grupp på området, det kanske fanns ett befintligt lämpligt forum att kontakta där nätverkens gemensamma frågor kunde tas upp ett par gånger per år.

Metodhandboken – som gjordes i projektet – kommer att finnas tillgänglig på I&KC:s hemsida, och där borde även översättningarna med information om handikappföreningarna finnas tillgängliga.

Sammanfattningsvis kan det sägas att projektet med god marginal genomförde de aktiviteter och insatser som lovades i projektbeskrivningen. Det fanns en uppgift som inte kunde sammanställas; statistik över hur många personer som fanns i målgruppen beroende på att inte uppgifter från olika myndigheter kunde samköras och att redovisningen var olika beroende på myndigheternas uppgifter.

En fråga är hur projektledarens kunskap och erfarenhet kan tas tillvara på bästa sätt. Varje myndighet har att fundera inom sitt ansvarsområde för att hitta den bästa lösningen utifrån resursanvändning och finansiering. Här är den projektansökan som lämnats in till Allmänna Arvsfonden om stöd till individer en idé. En annan kan vara att tillsammans med flera myndigheter söka medel från Svenska ESF-rådet, EU Växtkraft mål 3, för stöd till personer med invandrarbakgrund och funktionshinder inträde på arbetsmarknaden. En sådan insats kan utvisa vilket behovet är av särskilt stöd och vilka effekter detta har för enskilda personer i målgruppens inträde på arbetsmarknaden.

Projektet var kunskapsbyggande och nådde en mängd personer i myndigheter, förtroendevalda, föreningar och allmänhet; totalt mer än 1000 personer. En svårighet var hur kunskapsbyggandet skulle ha kunnat nå andra än de som direkt deltog i projektet, denna fråga gav inte utvärderingen något svar på. En annan fråga var om projektets erfarenheter och kunskap levde kvar efter projektidens slut. Detta gav inte heller utvärderingen svar på och ansvaret har från projektets sida överlåtits till var och en som har ansvar för mötet med målgruppen i sina olika uppgifter och ansvarsområden.

REFERENSER

Litteratur

Levin, C. (1996): *Misslyckade projekt och framgångsrika organisationer*. I: Sahlin, I. (red.) *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur.

Popoola, M. (2002): *Integration, en samtidspegling*. Stockholm: Svenska Kommunförbundet Åjour-serien nr 8.

Roos, H-E. (1996): *Vad analysera*. I: Sahlin, I. (red.) *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur.

Sahlin, I. (1996) red.: *Projektets paradoxer* Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2003): *Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. Svensk version av International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Otryckt källa

Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrum: *Projektbeskrivning Möte över gränser – odaterat*.

Övrigt

Mattsson, H. (1999). I: *Möte med svensk välfärd – om personer i Sverige med funktionshinder och utländsk bakgrund*. Tidskrift mars 1999. Stockholm: Socialstyrelsen Invandrarprojektet.

Peltola, E. (2001): *Kronobergsmodellen – modell för samverkan i handikapprörelsen i Kronobergs län*. Växjö: Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrum Kronoberg.

Socialstyrelsen (1999): *Möte med svensk välfärd – om personer i Sverige med funktionshinder och utländsk bakgrund*. Tidskrift mars 1999. Stockholm: Socialstyrelsen Invandrarprojektet.

Hemsida

Handikappombudsmannen (1999). FN:s standardregler. <www.ho.se>2003-04-03.

Intervjuguide projektledare

Första intervjun, våren 2003:

Vad har du för bakgrund? Erfarenheter och utbildning av vikt för projektet?

Hur ser du på handikappföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Hur ser du på invandrarföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos handikappföreningarna?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos invandrarföreningarna?

Hur ser du på de olika myndigheternas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos myndigheterna?

Vad tror du behövs för att genomföra projektet? Är det materiella ting, kunskaper eller motivation som behövs?

Vad skulle du göra som projektledare om du hade helt fria händer?

Vilket stöd vill du ha av styrelsen? Vilket stöd får du?

Andra intervjun, nov-dec 2003:

Hur ser du på handikappföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Hur ser du på invandrarföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos handikappföreningarna?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos invandrarföreningarna?

Hur ser du på de olika myndigheternas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos myndigheterna?

Har du ändrat något av dina arbetsmetoder, något som inte gick att göra, inte blev bra eller som du hittade som var bättre än du tänkte från början?

Är det något du skulle vilja göra annorlunda?

Är det någon mer jag bör fråga för att kartlägga projektets arbete?

Tredje intervjun, nov 2004:

Hur ser du på handikappföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Hur ser du på invandrarföreningarnas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos handikappföreningarna?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos invandrarföreningarna?

Hur ser du på de olika myndigheternas kunskaper om målgruppen?

Vad har du mött för inställning till målgruppen hos myndigheterna?

Har du ändrat något av dina arbetsmetoder, något som inte gick att göra, inte blev bra eller som du hittade som var bättre än du tänkte från början?

Är det något du skulle vilja göra annorlunda?

Är det någon mer jag bör fråga för att kartlägga projektets arbete?

Bilaga 2

Intervjuguide ordförande och viceordförande i styrelsen

Vad är din huvudsakliga uppgift, vilken är din ordinarie arbetsplats?

På vilket sätt nåddes du av uppdraget som /vice/ ordförande för styrelsen i projektet 'Möte över gränser'?

Varför tror du att du utsågs till ordf/vice?

Hur ser du på styrning av projektet, vad har styrelsen för roll?

Vilka ambitioner har du med din uppgift?

Vad har ni i styrelsen gjort?

Hur ser du på projektledarens roll och arbete?

Hur fungerar projektledaren i förhållande till styrelsen?

Gör projektledaren det du trodde hon skulle göra?

Finns det saker hon gör som du inte trodde skulle göras, eller som du tycker inte borde göras?

Hur löper projektet på?

Intervjuguide ledamot i styrelsen

Din ordinarie uppgift?

Hur vill du beskriva din medverkan/deltagande i projektet?

Hur ser du på projektets målgrupp, invandrare och funktionshindrad?

Vad har ni uppnått i projektet?

Vad bör hända nu?

Problem

Möjligheter

Frågor till representanter i nätverken

Vad är din arbetsuppgift?

Hur vill du beskriva din medverkan/deltagande i projektet?

Hur ser du på projektets målgrupp, invandrare och funktionshindrad?

Vad har ni gjort i nätverket?

Vad har ni uppnått i nätverket?

Vad bör hända nu?

Problem

Möjligheter

Rapporter från FoU-Kronoberg

Rapport 1998:1;	Burman P., Petersson C.: <i>Livskvalitet och upplevd hälsa Utvärdering av ett samverkansprojekt</i>
Rapport 1998:2;	Delander L., Nilsson M.: <i>Ekonomiska aspekter på 4:a Ö ett samverkansprojekt i Växjö</i>
Rapport 1998:3;	<i>Kommunal sjukvård i Kronobergs län – en enkätundersökning</i>
Rapport 1999:1;	Rosell M.: <i>Vållen – och barn och ungdomsvården</i>
Rapport 2000:1;	Hultgren P.: <i>Vem är arbetsför? – gränsdragningar inom den sociala arbetsmarknaden</i>
Rapport 2000:2;	Benderix Y. och Gustavsson J. : <i>Två år efter avslutad behandling.</i>
Rapport 2000:3;	Agevall m.fl.: <i>Det goda mötet – Etik och bemötande – några erfarenheter från FoU-cirklar</i>
Rapport 2000:4;	Svensson A.: <i>Utvärdering av behandling enligt – Minnesotamodellen – i Markaryds kommun</i>
Rapport 2000:5;	Hellgren M., Thulesius H.: <i>BIL-projektet i Uppvidinge kommun – Kvalitetsutveckling av vård vid livets slut – utvärdering av projektet</i>
Rapport 2000:6;	Carlsson M. m.fl.: <i>Kommunal sjukvård i Kronobergs län 2000 – en kartläggning med jämförelser från 1998</i>
Rapport 2001:1;	Carlsson S.: <i>Olovsverksamheten – En öppenvårdsenhet för alkoholmissbrukare i Uppvidinge kommun</i>
Rapport 2001:2;	Svensson A.: <i>Livskvalitet för personer med psykiskt funktionshinder i Kronobergs län</i>
Rapport 2001:3;	Johansson M.: <i>Vad är hälsa för vård- och omsorgspersonal?</i>
Rapport 2001:4;	Wikström E.: <i>Att utveckla den samordnade vårdplaneringen</i>
Rapport 2002:1;	Berglund E. m.fl.: <i>Utvärdering inom välfärdsområdet</i>
Rapport 2002:2;	Albin B. & Siwertsson C.: <i>Anhörig 300 – Utvärdering av närståendestöd i Kronobergs län 1999-2001</i>
Rapport 2002:3;	Rosell M.: <i>Jämställdhetsprojekt – ett sisyfosarbete?</i>

Meddelande från FoU-Kronoberg

Meddelande 1998:1;	<i>Välfärdsdata Kronobergs län 1998</i>
Meddelande 1998:2;	Gustafsson L.: <i>Utvärdering av resursskolan i Växjö</i>
Meddelande 1999:1;	Alfredsson A. m.fl: <i>De nio reflektionerna – formulerad erfarenhetskunskap</i>
Meddelande 1999:2;	Larsson J.: <i>Growth with Equity? – a study about the Development of Social Welfare System in Chile</i>
Meddelande 1999:3;	Lund C.: <i>“Att leva, inte bara jobba.”</i>

Utvärdering av Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrums projekt **MÖTE ÖVER GRÄNSER**

Handikapprörelsens Idé- och KunskapsCentrum (I&KC) hade med projektet "Möte över gränser" mellan åren 2002-2004 som mål att myndigheter och föreningar skulle samverka för att underlätta tillvaron för invandrare med funktionshinder.

Genom granskning av I&KC:s enkäter till myndigheter och handikappföreningar, anteckningar och protokoll samt intervjuer och observationer utvärderade FoU-Kronoberg projektet.

Utvärderingen beskriver arbetet i projektet samt hur det påverkat myndigheters och organisationers inställning till integration av personer med både funktionshinder och invandrabakgrund.

FoU-Kronoberg ger ut *rapporter* och *meddelanden* kring olika projekt, utvärderingar m.m. till självkostnadspris.

Förteckning över rapporterna finns på vår hemsida www.foukronoberg.com

Beställ rapporter, meddelanden och förteckning via e-post; info@foukronoberg.com eller FoU-Kronoberg, Videum, 351 96 VÄXJÖ
Tfn 0470-72 47 70, 0709-844 972. Fax 0470-77 89 40.

FoU-Kronoberg är ett nätverk – för forskning och utveckling samt kunskapsspridning inom välfärdsområdet – mellan kommunerna, landstinget, SSKL (Södra Smålands kommuner och landsting), försäkringskassan, länsarbetsnämnden, universitetet och länsstyrelsen i Kronobergs län.

FoU-meddelande – FoU-Kronoberg

ISSN 1403-7386